

Milun LUTOVAC*

IDENTITET I INSTITUCIJA

Analiza jednog slučaja

I Univerzitet Donja Gorica – institucionalni identitet

II Fakultet umjetnosti – umjetnost kao komunikacija

III Profesori i studenti – globalno i lokalno

DEMON IDENTITETA

Granice i kufini nijesu, kako se obično misli, ono što dijeli, razdvaja, iscrtavajući tako grube crte fizionomije nekog podneblja i identiteta. Naprotiv, oni nište, mire, ujednačavaju i benevalentnim duhovima i samim sobom povezuju strane koje, igrom slučaja, čine podvojenu cjelinu. Granica je šav, a ne procjep. Povezujući razlike ona, držeći višestranost na okupu, održava igru *paraestetike*¹.

Sve što postoji, pa i naše institucije i identiteti, ima svoj korijen i izniklo je, i oblikovalo se, iz nama nepoznatih geoloških, civilizacijskih i psiholoških slojeva. Ono što je preblizu da bi se vidjelo, upravo je, žaljenja vrijedno bezrezervno patriotsko žrtvovanje, koje se postavljaajući na mjesto čuvara identiteta, u stvari, priklanja *demonu identiteta*. Čuvari identitetske riznice nesvjesno stvaraju višak identiteta, a višak potapa ono što višak nije. Kako to u „*I ovome posljednjem*”, lijepo zapaža John Ruskin: *Ono što izgleda kao bogatstvo*

* Mr Milun Lutovac, Fakultet umjetnosti, Univerzitet Donja Gorica

¹ Paraestetika ukazuje na fascinacije granicama mogućih svetova (...), Zadatak paraestetičke teorije nije da razriješi sva pitanja koja se tiču odnosa teorija, umjetnosti i književnosti, već prije da ponovo promisli ove odnose i posredstvom transformacija i premještanja umjetnosti i književnosti odreaguje na filozofska, istorijska i politička „polja”...

može u stvari biti tek ukrašen znamen dalekosežne propasti, novac za „lončarevu njivu”² gdje će biti pokopani i građanin i tuđinac.

U mom selu, Dapsićima, kada sam bio dječak, tekle su brze jaže koje su topile njive. Bio je to izdašan poljoprivredni kraj. Obično se navodnjavalo noću. Ni dan-danas ne znam zašto noću, ali da bi voda tekla „tamo gdje treba” postojali su *čuvari voda*. Ono što čuvari identiteta možda, ne znaju – to je, da danas, tamo na Sjeveru, nema ni jaža, ni njiva, pa ni čuvara voda. Stavljajući se na stranu straže, očigledno, priprema se veliki pogreb onoga što se čuvalo (i čuva).

Ovom metaforikom izražavam bojazan da se isto odnosi na sve sfere života, na institucije, pa tako i na univerzitete, ma kako se oni zvali i ma kojoj hemisferi znanja pripadali, ako se, štiteći se od drugih i drugačijih, budu zatvarali u svoje neprovjetrene krugove. Pogreb se može odgoditi samo ako se prihvati pogled iz one *amsterdamske sobe*³, tj. mogućnost najmanje dvije tačke gledišta – koje nikada nijesu jedno. *Otuda zidovi znanja, granice univerziteta, imaju narav bilo koje granice, sa njima stvar stoji kako već uvek stvar stoji sa zidovima identiteta: ovi zidovi znanja, zidovi nauke, ili istine, zidovi univerziteta, nestabilni su zidovi, to su fluidne pomerljive granice, ako su uopšte granice, ako su uopšte zidovi.*⁴

Identitet je uvijek gonjen svojim sopstvom. On je samom sebi uhoda – samom sebi demon i hrana. Kada nekog pojede vlastiti identitet onda mu polovina uvijek nedostaje. Osjećaj praznine *sopstva* preostalu ličnost goni da nadoknadi ono *pojeden* uvjeravajući druge u istinitost sopstvene maske i puke spoljašnjosti.

Pojam identiteta je paradoksalan. Na osnovu njega smo, u isto vrijeme, i dio onoga što je izvan nas (nacija, pleme, rod), i odvojivi dio od toga. Tako sâm pojam identiteta navodi na vjerovanje u „sebe” („sopstvo”), čije su koordinate postojanja utvrđene rođenjem. Kada počnemo da to „sebe” dovodimo u pitanje i desi se zalutamo u toj polutami, kažu, po srijedi je „kriza identiteta”.

„Eto kakav je čovjek: ljuti se na svoju obuću, a pravi krivac je njegova noga.”⁵

² „Lončareva njiva” zemlja koju su, prema Jevanđelju po Mateju, sveštenici i starješine Izraela kupili za „krvav novac” od izdaje, što ga je Juda, pokajavši se, odbacio u hramu.

³ Kamuf, Pegi, Univerzitet u dekonstrukciji, Pogovor, Soba s pogledom, Branka Arsić, Circulus, Beograd, 1999, str. 398.

⁴ Kamuf, P, *Ibid.*, str. 398–399.

⁵ Beket, Samjuel, Čekajući Godoa, Gutenbergova galaksija, Beograd, 1995, str. 8.

I. UNIVERZITET DONJA GORICA – INSTITUCIONALNI IDENTITET

*Ustani i mrzi Totenhem!*⁶

Junak našeg doba nema istoriju, nema ni budućnost, nije više, samo i isključivo – *osoba*. On može biti i proizvod, i sportski i modni brend, i pakovanja, i reklama, pa i samo *pravo na emitovanje*. Šta od svega ostaje? Ostaje igra, i to upravo, i sve češće, *igra na sreću*.

Vrijeme je iskočilo iz zgloba pa tačku njegovog mogućeg razumijevanja treba potražiti u prostoru sveprisutne slikovnice, magične dimenzije LCD ekrana. Kadrovi se mogu slagati po potrebi korisnika – *touch screen*, kako bi se u prekomponovanoj slici svijeta vidjelo upravo, i samo ono, što se želi. Mit i trač novi su vladari komunikacije „a njima oblikovani likovi samo su tobožnji heroji bez vlastite sudbine i osobnosti, poznati i slavni zbog uspjeha u igri na sreću koja ih redovito napušta u idućem trenutku nezaustavljivom kretanju prevrtljive mode”⁷.

Sušтина mode je nestalnost i lakovjerni duh, pa ono što je danas u modi, neće biti sutra ili ono što je bilo juče, može, opet, *zaigrati* naksjutra. „Ono što nam se danas sviđa, određeno je tako upravo i jedino time što je „*sada*” sredstvima masovnih komunikacija dovedeno u središte zanimanja.”⁸

U kontekstu navedenog postoji zaboravljena veza između morala i ukusa, o kojoj raspravljaju etika i estetika, i znanja o kojem *mozga* teorija spoznaje. Veza ali i razlika je u tome što etika i estetika načelno raspravljaju o onome što bi trebalo biti, a ne raspravljaju o onome *što jeste* i kako se upravo *to* može spoznati, da bi postalo znanje. U prosvjetiteljsku ideju skoro da više niko ne vjeruje. Znanje se oslanja na laku dostupnost informacija koje se, iz sata u sat, uvećavaju brzinom mraka. Sve je manja mogućnost sinteze.

Globalizacija zahtijeva društvo znanja (tj. ovladavanja tehnologijom), a proces traganja za identitetom upravo upozorava na *upotrebu tehnologije*, što je moralno pitanje, ili barem otvoreno pitanje o temeljnim ljudskim pravima. Naime, čini se da postoji teškoća u shvatanju pojma znanja – jer znanje o tehnologiji i znanje o moralu nijesu u skladu. *Big data*⁹ će nas preplaviti!

⁶ „Ustani i mrzi Totenhem!”, urlaju navijači Arsenala, čak i kada njihov klub ne igra protiv omraženog tima iz grada udaljenog jedva 30 km.

⁷ Solar, Milivoj, *Nakon smrti Sancha Panze*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009, str. 57.

⁸ Solar, M, *Ibid.*, str. 151.

⁹ „Big data”, pojam iz softverskog inženjerstva, opisuje setove podataka koji se povećavaju tako brzo da postaje nemoguće raditi pomoću „*on-hand*” tj. trenutno dostupnih ala-

Kritičar društva znanja *Konrad Paul Liessmann* počinje raspravu *Teorija neobrazovanosti: zablude društva znanja*, analizom kviza: *Ko želi biti milioner?*

Pitanja na koja učesnici u kvizu odgovaraju pripadaju narazličitijim područjima, pa pobjednik, uz malo sreće, mora raspolagati informacijama iz niza područja – od sporta, nauke i umjetnosti do dešavanja u svijetu bogatih i slavni. Izbor pitanja u najmanju ruku zbunjuje, no još više zbunjuje što se nepovezani nizovi najrazličitijih podataka smatraju znanjem. Obrazovan čovjek je, dakle, onaj koji raspolaže velikom količinom svakojakih informacija!?

Da li je stvarno tako?

Institucionalni identitet Univerziteta Donja Gorica podrazumijeva strategiju razmjene informacija i znanja njenih ustanova (fakulteta) i grupa, i pojedinaца koji su u vezi sa njim. S jedne strane, obuhvata komunikaciju i edukaciju zaposlenih – domen internih odnosa, s druge, radi na izgrađivanju dobrih, partnerskih odnosa, kao i na razvijanju saradnje i povjerenja sa eksternom javnošću (mediji, društvena zajednica, vladine institucije, nevladine organizacije, međunarodne, univerzitetske i druge asocijacije).

Nijedan univerzitet, pa ni UDG, nema monopol nad intelektualnim životom. On je više azil, do određene spratnosti, od rđavog mišljenja. Liberalno obrazovanje studentima ne nudi, kako se to obično misli, odgovor na banketnoj tacni, nego organski put do njega.

Uvaženo, spoljašnje „neznanje”, ono što se događa izvan i čak nezavisno od univerziteta, uvijek se događa „zavisno” od univerziteta, kao njegova buduća lična karta, kao buduće univerzitetsko znanje, kao drugo, i novo, buduće ime vlastitosti koja će u budućnosti tvoriti – novi identitet.¹⁰

Francuska revolucija, koju je Kant nazvao novim svitanjem¹¹, započeta je i uspješno realizovana u ime slobode i jednakosti, baš kao i dvije prethodne (engleska i američka). Nesporazum između Novog i Starog kontinenta je bio i ostao u tome što su Evropljani vidjeli problem tamo gdje su Amerikanci vidjeli rješenje. „Američka revolucija donela je na svet jasnu i jedinstvenu istorijsku

ta za uređivanje baza podataka. Teškoće uključuju: prihvatanje, smještaj, traženje, dijeljenje, analizu i grafički prikaz...

¹⁰ Kamuf, P, *Ibid.*, str. 400.

¹¹ Revolucija, nova riječ u političkom rječniku, koja je prvi put upotrijebljena da označi englesku Slavnu revoluciju iz 1688, izvedena u ime načela kretanja *Sunca iz noći u dan*.

Skica za sliku: Zakletva na teniskom terenu

realnost; Francuska, pak, niz pitanja i problema. Ona je bila začetnik valjanih ideja, ali nije uspjela da im obezbedi *institucionalni okvir*.¹²

Upravo *institucionalni okvir* objedinjuje ono što je neophodno za institucionalni identitet: *ugled i reputaciju, korporativni identitet, korporativni imidž...*

Logo – *korporativni identitet*, pomaže u zaokruživanju identiteta institucije i djeluje kao snažan vizuelni signal, dok *korporativni imidž* osigurava dugoročan strateški fokus za razvoj kvalitetnog visokoobrazovnog procesa, usklađuje odnose među zaposlenima, uvodi nove studijske programe i proširuje postojeće i u skladu sa potrebama društvene zajednice afirmiše selekciju kadrova i odnose sa poslovnim okruženjem.

Univerzitet nije tajno društvo, on je, zbog stvaranja, podržavanja, prikupljanja i skladištenja, procjene, proučavanja i objavljivanja publikacija, najjavnija od svih institucija.

¹² „Zakletva na teniskom terenu”, 1789. g., nedovršena slika Žak Luj Davida / „Od euforije do paranoje.” Mnoge ličnosti („modeli”) sa slike, u revolucionarnoj euforiji, brže su „nestajale sa scene” nego što se sušila boja na njoj...

Mediji, često, obraćajući se široj javnosti, zapravo oblikujući je svojim obraćanjem, pokušavaju da ukinu pravo na pitanja: ko je pravi adresat oslovljen radom univerziteta i da li, uopšte, postoje druge vrste obraćanja, osim njihovog?

Identitet jedne univerzitetske institucije predstavlja njenu ukupnu komunikaciju oličenu u kulturi, znanju, vjerovanjima, stavovima zaposlenih, rukovodstvu, vlasništvu i strategiji, kao i u nastojanju da ujednači sve ono što jednu organizaciju čini jedinstvenom. Institucionalna komunikacija proces je prevođenja identiteta u imidž i stil, koja za krajnji cilj, pored ugleda i društvene reputacije, ima i ustanovljenje modela *otvoreno djelo*¹³. Jednostavnije rečeno, identitet Univerziteta Donja Gorica zasniva se na ravnoteži i prožimanju lokalnog i nacionalnog s jedne, i globalnog i univerzalnog, s druge strane.

Dugoročna i kvalitetna strategija *institucionalnog identiteta* u osnovi počiva na dva velika „E”: *etici* i *estetici*, s mogućnošću, uz gram razboritosti i „kap” sreće, proširenja tog tlocrta, o čemu na neobičan način svjedoči e-mail: *Excellence*¹⁴ pristigao dan-dva nakon Međunarodnog naučnog skupa o identitetu (CANU, Podgorica, 11. i 12. april 2013. godine).

Kreiranje imidža je dugotrajan posao. Ključni akteri pri kreiranju imidža neke institucije su njeni zaposleni. Nivo zadovoljstva i motivacije zaposlenih mjerljiv je i stalan proces na koji se može uticati načinom institucionalne komunikacije. Ona je, ako je zasnovana na utemeljenoj motivaciji, upravo remetilacki faktor da neko previše bude u imidžu, u zamišljenoj slici *sebe* prema *spolja*, što vodi neproduktivnosti i šabloniziranosti. Kada je već riječ o institucionalnoj komunikaciji – riječ, dvije i *o stilu*.

Zgrada i igračka, jedno je te isto. Možemo ih rasklopiti na njihove elemente i opet ih sklopiti. Pokušajte, međutim, da razglobite stablo jabuke. Samom mišlju da ga analizirate vi ste ga već povrijedili u njegovom suverenom jedinstvu; nečeg neuhvatljivog već je nestalo. Nestalo je ono što je bilo suštinsko u njemu. Da pojednostavimo, kupljeno i ozidano nije stil – *stablo*, ono što niče i iz sjemena *tajnom rukom smjeloga slučaja* raste i razvija se – to je stil.

¹³ *Otvoreno djelo* pruža posmatraču uvjerenje da svijet u kojem on posmatra djelo nije nikakav stečeni red koji mu garantuje konačna rješenja, nego je to svijet u kojem je on odgovoran saučesnik koji se mora kretati naprijed prema hipotetičkim i promjenljivim rješenjima, u neprestanoj negaciji postojećeg i u davanju novih prijedloga.

¹⁴ *Vežano za diskusiju nakon Vašeg izlaganja na Simpozijumu o identitetu, a nakon niza odličnih predavanja koja su na njemu održali profesori i saradnici UDG, mislim da s pravom možete dodati jos jedno E na listu kojom opisujete strategiju i rad na UDG: Excellence, Ethics i Esthetics, E-mail: Excellence, Dr Vlado A. Lubarda, dipl. ing. [...], Sent: Sunday, April 14, 2013, 11: 51 AM*

Vi ste stil, riječi su akademika Milivoja Solara, jednog od utemeljivača Fakulteta umjetnosti Univerziteta Donja Gorica.

II. FAKULTET UMJETNOSTI – UMJETNOST KAO KOMUNIKACIJA

Krajem osamdesetih godina XX vijeka, u jednom sasvim određenom trenutku evropske istorije, došlo je do rekonstituisanja funkcije umjetnosti. Umjetnost je ponovo postala „*stvar kulture*”¹⁵ sa određenim funkcijama posredovanja.

Nešto se bitno promijenilo, i tu promjenu trebalo je identifikovati u ogleдалima stvaralaštva i maticama društvenih tokova. Insert: *mnogi danas istražuju posledice zagađivanja prirodne sredine, retko se ko seti da istražuje posledice zagađivanja duhovne sredine*, iz knjige *Ribari ljudskih duša*, jednog od prvih profesora Fakulteta umjetnosti, Đura Šušnjića, najilustrativnije govori o slojevitosti uloge profesora, asistenata i saradnika prozvanih da učestvuju u misiji *l'art l'etat gazeux*¹⁶.

Umjetnost sve više postaje privilegovano mjesto za preispitivanje društvenih i kulturalnih mehanizama.

Jedino je Sokrat, poslije čitavog života neumornog traganja, znao da je neznanica. Sada to zna svaki srednjoškolac. Kako je to postalo tako lako? Šta objašnjava taj naš zapanjujući napredak? Može li biti da je naše iskustvo toliko osiromašeno raznoraznim metodama, od kojih je *o istovremenosti*, tek najnovija, i da nije ostalo ništa dovoljno opipljivo da se opire kritici *prečistog uma*. Ili je ipak, naš zadatak da znanje reanimiramo, uklonimo kardiorespiratorni zastoj i odložimo toliko najavljivani *kraj*¹⁷, „*kako bismo mogli ponovo da imamo svet kojem možemo da postavljamo pitanja*”. Pored toga što je za građenje prepoznatljivosti potrebno vrijeme i trud, ono u čemu se prepoznatljivost mora, prije svega, ogledati jeste – *hrabrost*.

Aspekt koji igra ključnu ulogu u stvaranju globalnog identiteta upravo je proces savremenog visokoškolskog obrazovanja.

¹⁵ *Umetnost u doba kulture*, Šuvaković, Miško, Pojmovnik teorije umetnosti, Orion Art, Beograd, 2011, str. 753.

¹⁶ Umetnost u rasplinutom stanju (fr. *l'art l'etat gazeux*) ukazuje na umetničke produkcije i situacije ili događaje u savremenoj globalnoj i masovnoj kulturi /Šuvaković, Miško, *Pojmovnik teorije umetnosti*, str. 755/

¹⁷ „Ako (...) umjetnosti uskoro dođe kraj, to neće biti iz Hegelovih razloga, ne zato što bi ona postala duhu preuska i tuđa, nego zato što je sam duh izgubio bitku. Ne zato što bi se duh popeo na viši stepen, nego što je pao na najniži mogući”, Focht, Ivan, *Hegel i kraj umjetnosti*, objavljeno u: „Politika”, subota 14. jun 1980, str. 10.

U japanskom jeziku ne postoji riječ koja tačno odgovara našoj riječi *soba*. Evropski koncept prostora i prostorije ne postoji u tradicionalnoj japanskoj arhitekturi, pa ne postoji ni potreba za definisanjem tog prostora preciznijom riječju. Pošto ne postoji fiksirana lokacija zidova, na prvi pogled se ne vidi čemu različiti prostori služe. Osobine prostora, osvjetljenje i materijali brzo se mijenjaju uspostavljanjem novog rasporeda zidova. Svakog trenutka japansku kuću je moguće iznova prilagoditi aktuelnim potrebama življenja.

Fakultet umjetnosti, UDG, po svojim mobilnim i prilagodljivim nastavnim planovima i programima, nalik je „*japanskoj sobi*” i upravo zbog te svoje neobične mobilnosti medijum je i mjesto povezivanja drugih univerzitetskih ustanova – čineći, svojom fleksibilnom, intuitivnom prirodom, jedinstveni i sveobuhvatni institucionalni identitet Univerziteta Donja Gorica.

Kroz koju prizmu da sami sebe posmatramo? Da li kroz modele okoštale tradicije ili kroz dioptriju univerzalnih značenja? Pokušaćemo tu dilemu da razjasnimo *govorom boja*.

Prema zagovornicima *De Stijla*¹⁸, tri osnovne boje su: žuta, plava i crvena, od kojih žuta *zrači*, plava se *gubi*, a crvena *pluta*. Vidno polje univerzitetske realnosti ne uzmiče mnogo od navedene podjele.

– *Žuta* je boja Sunca, svjetlosti i optimizma. Ona podstiče budnost i koncentraciju i simbolizuje stvaralaštvo i mudrost. Takođe, podstiče dinamičnost, a najvažnija joj je karakteristika komunikacija (*zato su poštanski sandučići, dok su bili, bili žute boje*, n. n.).

Svaki univerzitet, nedvosmisleno, kada je riječ o široj društvenoj zajednici, mora biti u potpalublju žute boje, tj. komunikacije.

– *Plava boja* tračak je mudrosti i inteligencije. Tajna dubine i *snoviđenja* svake mladosti. Ona okreće umne aktivnosti ka unutra, ka introspekciji i ukazuje na mogućnost sabranosti u nesabranom dobu.

*Gubljenjem horizonta identiteta, tj. osjećaja pojedinca i/ili grupe da postoji neraskidiva vezanost sa teritorijom porijekla, mladost će, uvijek iznova, miješati boje i slikati samo svoju Zakletvu na teniskom terenu*¹⁹.

– *Crvena* je boja aktivnosti, kretanja i borbe.

¹⁸ De Stijl je umjetnički pokret nastao 1920-ih godina. Zagovornici De Stajla, od kojih je najistaknutiji Piet Mondrian, težili su ka čistoj apstrakciji i univerzalnosti sa svođenjem na osnovne forme i boje.

¹⁹ „Zakletva na teniskom terenu”, 1789. g., nedovršena slika Žak Luj Davida (Jacques-Louis David (1748–1825), utemeljivača klasicističkog slikarstva u Francuskoj, koji je nesvjesno, tim velikim portretom „Ideje”, potvrdio da ne postoji bivanje već samo različiti načini gledanja na stvari.

To je najizrazitija, ekstrovertna boja puna života, srčanosti, žrtvovanja... Možete da je volite ili mrzite, ali prema crvenoj boji teško možete da budete ravnodušni.

Pažnja prema mladima, sa poznavanjem njihovih gladi i onoga što mogu da svare, suština je učiteljskog zanata. Te se gladi moraju uhoditi, te iznositi na videlo. Jer nema pravog obrazovanja bez odazivanja na potrebu koja se oseća; sve drugo stečeno jeste beznačajno šepurenje. Šta svaka generacija jeste, ponajbolje se otkriva u njenom odnosu prema trajnim brigama čovečanstva.²⁰

Fakultet umjetnosti je službi *plave boje*, odnosno *gubljenja* lokalnog identiteta (horizonta) i uspostavljanja globalnog identiteta. Ključnu ulogu u stvaranju globalnog identiteta upravo ima „PTT process” savremenog visokoškolskog obrazovanja Univerziteta Donja Gorica.

III. PROFESORI I STUDENTI – GLOBALNO I LOKALNO

Profesori Fakulteta umjetnosti UDG-a, u službi su „kosmopolitizma” i orijentacije „da je svijet – globalna ljudska zajednica, čime se značaj nacionalne identifikacije ili poriče, ili stavlja u drugi plan”, u korist ideje, nauke i upotrebljivog znanja.

Ovo je veoma važna činjenica jer ravan u kojoj se najbolje može posmatrati odnos globalnog (*vertikala*) i lokalnog (*horizontala*) upravo su mladi ljudi – studenti i oni koji će to tek biti. Svi oni se nalaze pod uticajem globalnih stilova života, sa svim njihovim izazovima i zamkama, što pojačava sve veće odsustvo čvrste vezanosti sa teritorijom njihovog porijekla. Poznati njemački teoretičar Urih Bek ovu situaciju naziva *mjesnom poligamijom*.

Herodot nam svjedoči da su Persijanci sebe smatrali *najboljima*, države koje se sa njima graniče *drugima po vrijednosti*, a one koje se graniče s njihovim susjedima *trećima*, i tako redom, uz opadanje vrijednosti sa svakim novim koncentričnim krugom koji se udaljavao od persijskog središta. Eto i definicije etnocentrizma!

Kao što je već rečeno, tri osnovne boje su: žuta, plava i crvena, od kojih žuta „zrači”, plava se „gubi”, a crvena „pluta”. *Crvena*, dakle, opstaje, traje, dio je onog nevidljivog spoja lokalnog i globalnog, stila i ideje, onog što ugledni profesori, sa svojih obala znanja, donose i ostavljaju u fjordovima svih studijskih programa Univerziteta Donja Gorica.

²⁰ Blum, Alan, *Sumrak američkog uma*, Uvodna reč: Sol Belou Prosveta, Beograd, 1990, str. 19.

Živimo u svijetu konzumerizma i često i sebe i druge treba da podsjetimo na to da je važno kakav život jeste, a ne kako izgleda. Gubeći se u imidžu čovjek se raspršuje, odlazi od sebe, posmatra svijet iz perspektive koja nije autentično njegova i samim tim nedovoljno stvarna. Što je veći raskorak između onoga kakvim se predstavljamo i onoga kakvi jesmo, to je veća i psihološka, emotivna i duhovna praznina iznutra.

*Kao što pojedinu čovjeku prije svega treba da steče biće pak da raspolaže načinom kako da u svijetu živi, tako i jednom narodu treba da se steče biće, pak da raspolaže kakve mu ustavne slobode pristoje*²¹. Ove ideje, s početka političkog rada, S. M. Ljubiša je 1870. godine, u povodu Bokeljske bune, uobličio u *sistem* u kojem su se nalazili kohezioni elementi jugoslovenstva – „jednaka istorija, jednakost plemena, jezika, običaja i stvarne koristi, bratsko čuvstvo, jednak bol i nada, prošlost i sadašnjost”²², spajajući tako politička prava i ekonomske interese u jedan tok, kao i prava svake slovenske države na posebnost.

Ljudi ne mogu da ostanu zadovoljni onim što im je dato njihovom kulturom, ako treba da budu cjeloviti ljudi. Upravo je to Platon htio da pokaže slikom pećine u *Državi*, i nas kao njenih zatočenika.²³ Međutim, svaki izlazak u cjelovitost, uvijek je korak bliže kraju.

Zato, prema K. Kavafiju, *Zaželi da dug bude to put (...) shvatićeš već što Itake znače*²⁴.

Sadašnja generacija studenata jedinstvena je i sa drugačijim iskustvom od njenih predavača, i to je dobro, imamo šta da preuzmemo jedni od drugih. Zato se kao profesorsko-studentski kredo Fakulteta umjetnosti Univerziteta Donja Gorica, može uzeti: *živi život iz svoje, a na sebe gledaj iz tuđe perspektive!*

Samo na taj način, možemo pronaći snagu, inspiraciju i radost za ostvarenje novih ciljeva. Život će se već dogoditi!

ZAKLJUČAK

Balkan, međa Istoka i Zapada, bio je od najstarijih vremena na udaru civilizacija i velikih osvajača. Mali i nesložni narodi nijesu mogli niti da se pril-

²¹ Lutovac, Milun, *Na razmeđu svjetova i epoha – Književnik i političar S. M. Ljubiša*, Politička kultura, Zagreb, 2011, str. 74, 75.

²² Rotković, Radoslav, *Tragajući za Ljubišom*, Stvaranje, Titograd, 1974.

²³ Blum, A, *Ibid.*, str. 37.

²⁴ Kvafi, Konstantin, *Itaka*, (prevod sa grčkog: Slobodan Blagojević), *Sabrane pjesme*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.

gode, niti da se odupru istorijskim mijenama, tako su postali taoci vjekovne, tragične političke i kulturne sudbine. Takav usud zaustavio je vrijeme na Balkanu i održao okamenjene i rudimentarne oblike društvenog života i identiteta. Posljedica svega toga bilo je drastično zaostajanje za Evropom u svakoj oblasti društvenog djelovanja. Zato i sadašnje upinjanje ili „uspinjanje”, kako bi rekao Andrić, ka Evropi ide tako teško.

„Zašto balkanske zemlje ne mogu da uđu u krug prosvećenog sveta ni preko svojih najboljih i najdarovitijih predstavnika? Jedan od razloga je odsustvo poštovanja čoveka, čovekovog dostojanstva i unutrašnje slobode (...). Taj nedostatak nosimo sa sobom kao istočni greh našeg porekla i pečat manje vrednosti. O tom bi trebalo govoriti i na tom raditi.”²⁵

Eto mudrog savjeta: prvo red i način u kući pa put u svijet. Ili kako veći mudrijaš od Andrića kaže: „Kako te kuća prati, tako te selo (svijet) sreća”. Sve se zna, ali se malo i sporo mijenja.

LITERATURA

- [1] Alan Blum, *Sumrak američkog uma*, Uvodna reč: Sol Belou, Prosveta, Beograd, 1990.
- [2] Bok, D., *Univerzitet na tržištu, komercijalizacija visokog školstva*, Beograd, Clio, 2005.
- [3] D'Abrosio, U., *Univerzitet i transdisciplinarnost, uloga univerziteta u modernom društvu*, prevod časopis „Zenit”, Beograd, br 8 /2008.
- [4] Đuro Šušnjić, *Ribari ljudskih duša*, Čigoja, Beograd, 2008.
- [5] Ivo Andrić, *Na Drini ćuprija*, Udr. izdavači, Beograd, 1981.
- [6] Ivo Andrić, *Priče o mitomanima*; priredio i predgovor napisao Petar Džadžić / Beograd, Knjiga-Komerc, 1996.
- [7] Ivo Andrić, *Znakovi pored puta*, IŠM Oktoih, Podgorica, 2007.
- [8] Jaspers, K., *Ideja univerziteta*, Beograd: Plato, 2003.
- [9] Jeger, V., *Paideia*, Novi Sad: KZ, 1991.
- [10] Jovan Cvijić – Ivo Andrić: *O balkanskim psihičkim tipovima*, Sl. list, Beograd, 1996.
- [11] Kenney, M, *Biotechnology: The University-Industrial Complex*, New Haven: Yale Press, 1986.
- [12] Konstantin Kvafi, *Sabrane pjesme*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
- [13] Liotar, Ž. F., *Postmoderno stanje*, Novi Sad: Bratstvo jedinstvo, 1988.
- [14] Liessmann, K. P, *Teorija neobrazovanosti: zablude društva znanja*, Zagreb: Akd., 2009.
- [15] Milivoj Solar, *Nakon smrti Sancha Panze*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009.
- [16] Miloš Milošević, *Testament Đurđa Crnojevića*, Podgorica, 1994.
- [17] Milun Lutovac, *Na razmeđu svjetova i epoha – Književnik i političar S. M. Ljubiša*, Politička kultura, Zagreb, 2011.

²⁵ Jovan Cvijić – Ivo Andrić: *O balkanskim psihičkim tipovima*, Sl. list, Beograd, 1996, str. 123.

- [18] Miško Šuvaković, *Pojmovnik teorije umetnosti*, Orion Art, Beograd, 2011.
[19] Pegi Kamuf, *Univerzitet u dekonstrukciji*, Circulus, Beograd, 1999.
[20] Samjuel Beket, *Čekajući Godoa*, Gutenbergova galaksija, Beograd, 1995.
[21] Trajan Stojanović, *Balkanska civilizacija*, Geopoetika, Beograd 1995.

Milan LUTOVAC

IDENTITY AND INSTITUTIONS (ANALYSIS OF A CASE)

Summary

The identity of a university unit is defined by her aggregate communication through culture, knowledge, belief system, attitudes, management, corporate structure, and educational strategies, as well as its positioning within the elusive conjunctions of civilisation and mentalities which shape it. Institutional communication is a process whereby identity is translated into public image and style but which does not merely aim at generating a favourable public opinion but seeks to refashion the institution after the model of the „open work“. Conceived as an open work, an educational institution does not inhabit a world of perfect orderliness and final solutions but one in which its members take the role of a responsible partakers in the institution's working out of provisional and adaptable solutions which negate the status quo and introduce new perspectives. This enables it to take a distinctive place within both Montenegrin and international educational scene. The long-term quality strategy is based on two big Es: ethics and esthetics.